

Robert C. Castel: A Valdaj-incidens rejtélyei

2026 január 04. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még
nincs értékelve

Mérték

Egy jól id?zített, olcsó megtévesztés gyakran többet ér, mint egy drága és bonyolult igazság.

Amikor 2025 decemberének végén a Kreml világgá kürtölte, hogy az ukrán er?k mintegy kilencven drónnal

kíséreltek meg merényletet Vlagyimir Putyin ellen annak valdaji rezidenciájánál, a nyugati elemz?k többsége gúnyos mosollyal nyugtázta az eseményeket. A bizonyítékok ugyanis finoman szólva is hiányosak voltak. Sehol egy robbanásról készült videó, sehol egy kráter, a helyi lakosok pedig teljes nyugalomról számoltak be a közösségi médiában.

A gúnyosan mosolygók nagy része ezen a ponton akár le is adhatná az iparengedélyét, mert elmulasztották feltenni az egyetlen valóban érdekes kérdést:
Ha az orosz titkosszolgálatok valóban egy nagyszabású hamis zászlós m?veletet akartak végrehajtani, miért voltak ennyire „hanyagok”? Miért nem robbantottak fel pár melléképületet, miért nem röptettek valódi drónokat az égen, vagy miért nem aktiválták látványosan a légvédelmet, a helyileg illetékes t?zoltó-, illetve ment?szolgálatot? Hol maradt a megtéveszt? akciót kísér? obligát rádiójáték és ennek a kiberbéli megfelel?je? Hol maradnak az ilyenkor kapóra jöv? kiszivárgott információk?

A válasz erre a kérdésre azonban nem az orosz apparátus inkompetenciájában vagy a hírszerzési-m?veleti kreativitás hiányában, hanem a modern hibrid hadviselés egy kíméletlenül racionális új fejezetében rejlik.

Ez a „minimális életképes megtévesztés” (Minimum Viable Deception – MVD) koncepciója, ahol az „elég jó” messze felülmúlja a tökéletest.

A XX. században egy állam még megengedhette magának, hogy fizikai színjátékot rendezzen, gondoljunk csak az 1939-es mainilai incidensre, amikor a szovjetek a saját pozícióikat ágyúzták, ürügyet szolgáltatva a téli háború kirobbantásához. Akkoriban a helyszínt le lehetett zárni, a tanúkat el lehetett hallgattatni. 2026-ban azonban a világ megváltozott, és immár egy digitális panoptikumban él.

Ebben a környezetben a fizikai szimuláció, például robbanóanyagok elásása a kráterek szimulálásához nem biztonságot, hanem kockázatot jelent. Az adatok forenzikus elemzése percek alatt kimutatná a különbséget egy valódi ukrán drón becsapódása és egy földbe ásott TNT-töltet között. A kráter mélysége, a törmelék szóródása matematikai pontossággal leleplezné a csalást. Ugyanez igaz a légtérre is. Ha Oroszország saját drónokat röptetett volna Valdaj felett, a NATO elektronikai felderítése (SIGINT), a fejlett telemetriai eszközök alkalmazása, esetleg egy az átlagosnál szerencsésebb éppen áthaladó m?hold azonnal bemérte volna az oroszországi indítópontokat.

A mai világban tehát a csend biztonságosabb, mint a szimuláció. Egy tisztán verbális állítás „elillanó”, nehezebb rajta kapaszkodót találni, nem lehet geolokalizálni vagy spektrálisan elemezni. Arról nem is beszélve, hogy a narratíva védelmez?i mindig elbújhatnak a „bizonyíték hiánya, nem a hiány bizonyítéka” egysorosa mögé.

Az orosz doktrína központi eleme az úgynevezett „reflexív kontroll”, amely nem a meggy?zésre, hanem az ellenfél döntéshozatali mechanizmusának manipulálására, megzavarására, lelassítására és megbénítására törekszik. A Valdaj-m?velet sem vákuumban történt. Közvetlenül a Trump–Zelenszkij-találkozó után indult el, amikor a nyugati döntéshozók éppen a lehetséges béketárgyalások kereteit formálták. Egy bonyolult, többügynökségi koordinációt igényl?, látványos robbantásokkal tarkított m?velet megtervezése heteket vett volna igénybe.

Az orosz tervez?knek viszont óráik voltak arra, hogy beleavatkozzanak a diplomáciai narratívába.

A cél nem az volt, hogy a CIA-t becsapják, hanem az, hogy „temporális információs szabotázst” hajtsanak végre, és arra kényszerítsék a Nyugatot, hogy értékes órákat és kognitív energiát pazaroljon a cáfolatra ahelyett, hogy a tárgyalási pozícióit er?sítené. Ebben a kontextusban a „hanyagság” nem hiba, hanem a sebesség ára.

A jelenség megértéséhez meg kell értenünk az orosz információs környezet sajátosságait is. Az orosz hatalmi vertikum számára a bels? közönség kiszolgálása az els?dleges cél, a háború színházában els?sorban ennek a páholynak játszanak. Az orosz állami média néz?i számára nem szükséges a hollywoodi min?ség? számítógépes effektusokat szolgáltatni. Számukra a tekintélyelv? közlés és a folyamatos ismétlés önmagában bizonyító erej?.

Itt jön a képbe a „vranyo” orosz kultúrája: „Én hazudok neked, te tudod, hogy hazudok, én is tudom, hogy te tudod, mégis úgy teszünk, mintha igaz lenne.” A Valdaj-ügyben Lavrov külügyminiszter és a védelmi minisztérium egymásnak ellentmondó számai (90 kontra 47 drón) nem feltétlenül az inkompetencia jelei, hanem a „hazugság

t?zoltótöml?je” (Firehose of Falsehood) taktikáé, ahol a cél a káosz és a bizonytalanság fenntartása, nem pedig egy koherens igazság felépítése. Arról nem is beszélve, hogy a tapasztalt hírszerz? szemében ezek az „életszer?” eltérések fedezéket nyújtanak az el?re koordinált információs hadviselés vádja ellen. Ahogy azt minden kezd? zsaru tudja, ha egy b?ntény összes szemtanújának a tanúvallomása egybevág, akkor ott valami b?zlik, ez sohasem életszer?. Így válik paradox módon a koordináció pongyolasága a kommunikáció legjobb test?révé.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül az orosz biztonsági apparátus strukturális nehézségeit sem. Egy olyan komplex m?velet, amely valódi robbanásokat, légvédelmi tüzet és koordinált drónrepüléseket és a többit igényelne, példátlan együttm?ködést követelne meg az FSZB, a GRU, az FSO és a hadsereg között. Az orosz bürokrácia azonban híresen széttagolt és rivalizáló, és esetenként halmozottan inkompetens. Emlékezzünk a hírhedt 2022-es FSZB-akcióra, ahol a tisztek három SIM-kártya helyett véletlenül a The Sims 3 videójáték három példányát helyezték el bizonyítékként. Egy ilyen rendszerben a túl bonyolult terv több hibalehet?séget rejt. A valdaji esemény során választott „minimális konfiguráció” – egy sajtóközlemény, egy generikus térkép és némi bizonytalan videófelvétel – radikálisan csökkentette a lebukás vagy a bels? szivárogtatás kockázatát.

A valdaji incidens tehát nem egy elbaltázott akció, hanem a hibrid hadviselés fejl?désének mérföldköve. Oroszország rájött, hogy a fizikai bizonyítékok korában a legbiztosabb maszkirovka az, amelynek nincs fizikai kiterjedése. A „hanyagság” valójában stratégiai számítás: gyorsabb, mint a valóság, olcsóbb, mint a szimuláció, továbbá kevésbé kockázatos, mert nem hagy hátra elemezhet? roncsokat vagy radarjeleket.

Érdemes ezt összevetni a tudományos hírszerzés egyik történelmi alakjának, R. V. Jonesnak a megállapításával, miszerint minél tökéletesebbé akarunk tenni egy szimulált repül?gép- vagy harckocsimodellt, a szimulákrum ára annál inkább megközelíti a valódi objektum árát. Így a katonai/hírszerzési hatékonyság, illetve hatásfok szempontjából a szimulációnak megvan a saját ár-érték kalkulációja.

A Nyugat számára az els? tanulság az, hogy ne az orosz propaganda „amat?rizmusán” gúnyolódjon. A cél ugyanis nem az volt, hogy elhiggyük a narratívát a kilencven drónról. A cél az volt, hogy míg a Nyugat a bizonyítékok hiányán vitatkozott és a semmit elemezte, ?k már a következ? lépést készíthessék el? a diplomáciai sakktáblán. Ebben a játszmában pedig egy jól id?zített, olcsó megtévesztés gyakran többet ér, mint egy drága és bonyolult igazság.

Ez pedig a második tanulság, amit érdemes hazavinni. Az információs hadviselésnek nemcsak geopolitikája van, hanem kronopolitikája is, és az id? ebben a játszmában legalább olyan fontos dimenzió, mint a tér. A tér és az id? közötti kapocs a sebesség, illetve a gyorsulás.

A Valdaj-maszkirovkának nem kellett elég hatékonynak lennie, hogy megállítsa a t?zszüneti tárgyalásokat. A célját elérte azzal, hogy megtörte az események lendületét, és ezzel valószín?leg jelent?s mértékben átformálta a tárgyalások dinamikáját.

Robert C. Castel

A szerz? az Alapjogokért Központ biztonságpolitikai szakért?je, lapunk f?munkatársa

www.magyarnemzet.hu

Ajánló